

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Francisci Toleti S. R. E. Cardinalis Summa Casuum
Conscientiæ, Sive De Instructione Sacerdotum Lib. VII**

**Toledo, Francisco de
Coloniæ Agrippinæ**

21. De quarta radice restitutionis.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40916

De quarta radice restitutionis.

CAPVT XXI.

Quarta restitutionis radix est, iusta acceptio; cum qui habet, seu accepit quid alterius, sed iusta actione, puta, mutuo, emptione, aliove licito contractu, ratione cuius tenetur reddere alteri. Notanda tamē est differentia inter iustam actionem & iniustam: cum enim obligatio restituendi est ratione iustæ actionis, non transit nisi ad hæredes. & fideiussores illius, qui tenebatur reddere, nec alia genera personarum reddere tenentur; cum verò ex ratione iniustæ actionis, non solum qui iniuste agit, sed etiam octo genera personarum reddere tenentur; y numquodq; in solidum & integrum. Sunt autem personæ hæc.

Qui iussit seu præcepit, vt damnum alteri fieret, vel ab altero, quod suum est, inuito raperetur.

Rursus, qui ratificauit, id est, in cuius nomine, ipso nesciente, actio iniusta facta fuit; si tamen postmodum sciuit & approbavit: secus tamen, si tantum factū approbavit, quod antea in eius nomine non fuit factum; aut in nomine ipsius fuit factum, sed non approbavit: tunc enim non obligatur ad restitutionem.

Rursus, qui consilium dedit, qui consensit, qui dedit fauorem. Ista tamen intelligenda sunt, cum consilium, consensus, & fauor fuerunt causa, vt fieret iniusta actio, quæ tamen aliter non fieret: tunc enim obligat ad restitutionem; secus si causa non fuerint.

Rursus, participans & cooperans in actione iniusta tenentur restituere. Sed aduerte, cum cooperans talis est, vt, nisi cooperaretur, actio iniusta non fieret. puta, furtum, rapina, vel damnum, tunc tenetur in solidum restituere, quia est integra causa; & si alij cooperatores non soluant, tenetur totum reddere. At si non fuit tota causa, quia alias sine illo furtum fieret, tenetur solum reddere partē acceptam, aut partem damni illati. Quod si illius opera factum est maius furtum vel damnum, quam alias fieret, talem excessum tenetur in solidum restituere.

Rursus, non obstans, id est, qui non prohibet, cum possit commodè damnum alterius, tenetur restituere. Sed attende,

quod non satis est posse, sed ex officio obligari ad id. Unde si vicinus videat furem in vicini domo furantem, & tacet, cum possit clamore prohibere furtum, peccat quidem mortaliter, & contra charitatem, sed non contra iustitiam; quia non est ex officio incumbit; ob id non obligatur restituere, quicquid velit Caiet. verba restitutio; immo si acciperet pecunias a latrone, ut taceret, non teneretur restituere, ut dicit Soto lib. 4. q. 7. ar. 3. Teneretur tamen, si esset famulus vel iudex, vel si ex officio incumbit ista prohibere. Et sic tenentur iudices, qui debitam diligentiam non faciunt in locis, in quibus resident, ne damna inferantur.

Rursus qui non manifestat, id est, qui sua taciturnitate & occultatione causa est, ut alius suum non habeat. Hoc etiam intelligendum est, cum ex officio incumbit; & hoc modo tenetur in iudicio contra aliquem, veritatem occultans, tenetur restituere damnatum, quod ille incurrit, cum causa fuit. Dico, cum causa fuit, quia si iam alij testes falsi praecesserant, qui suffragabantur ad condemnationem, nec iste quicquam negotio subicit, non tenetur; & hoc modo excusat Caiet. a restitutione, sed non a peccato. Illi vero qui suffragantur publice in negotiis & causis determinandis, cum iam vident maiorem partem in uno inclinatum, quamvis iniuste, si ipsi etiam suffragentur, quamvis peccent, cum tamen causa non sint, non obligantur ad restitutionem. Hæ sunt radices quatuor, propter quas aliquis ad restitutionem tenetur. Sed est graue dubium inter doctores, cum actio dandi & accipiendi est iniusta, an obliget ad restitutionem: ver. gra. cum quis dat pecunias alicui, ut alium occidat, & iudici, ut iniquam sententiam ferat, vnus male dat, & aliter male recipit, an qui recipit, ad restitutionem obligetur. In primis potest dari pecunia alicui, ne peccet, ut ne occidat, vel sacrilegus, ne fornicetur, in quo vnus bene dat, aliter male recipit; sed secundum Soto lib. 4. q. 7. ar. 1. ad secundum, non obligatur qui accipit ad restitutionem semper, nisi cum accipit pecunias pro his, quæ secundum legalem iustitiam absque pecunia tenentur facere. Vt iudex, qui pro sententijs, vel alijs, pro quibus leges disponunt pecunias non esse accipendas, vel non tot pecunias accipit, tenetur restituere, & hoc modo post Concil. Trid. nullus pro ordinum collatione, quocumque preterea potest accipere pecunias, sess. 21. Can. 3. & si accipiat, dare tenetur. In alijs, in quibus non est prohibitum a lege, non tenetur, cum eas accipit nec peccat, quamvis cum discrimine. Nam si

dar

dat pro peccato alterius vitando, quod erat contra iustitiam, ut, ne alter occidat, ne sit sacrilegus, tunc potest coram iudice repetere, & audietur in iudicio: & sic intelligitur. l. vt pura. ff. de condict. ob turpem causam. Tamen qui accepit, ante repetitionem, non tenetur dare, nisi vi acceperit. vt, qui accipit pecunias ab alio, quem volebat occidere, ne ipsum occidat. Si tamen peccatum non erat contra iustitiam, nec tenetur restituere, nec potest repetere. Nam potest esse datio & acceptio mala, quia est pro re turpi, & ob peccatum, sed non contra iustitiam vt, qui dat pro fornicario actu: & his, vt dictum est, non tenetur restituere qui accepit. Rursus est datio & acceptio mala, quia res, pro qua pecunia datur vendibilis non est, vt in simonia, & de hac post dicemus. Tandem est datio & acceptio mala, quia datur pro re contra iustitiam, vt in exemplis præpositis de homicida & iniquo iudice. Et de hoc casu est controversia, in qua duæ existunt opiniones celebres.

Altera est, qui accipit, obligari ad restitutionem, non quidem domino, qui male dando ius suum perdidit, sed pauperibus. Hanc opinionem tenet Caiet. ver. restitutio, Soto loco allegato. Adr. q. 19. supra 4.

Altera sententia est aliorum, qui tenent non obligari ante condemnationem, sed posse qui accepit retinere. Hanc tenent Anton. 2. p. tit. 2. ca. 5. Sylu. restitut. 2. §. 3. Ange. ver. restitutio, §. turpe. Nauarr. cap. 17. nu. 34. & quia ista res est moralis, in qua multi doctores rem faciunt probabilem, possunt esse tuti in conscientia qui acceperunt, licet non restituant, quia insignes doctores id docent. Quorum sententia etiam mihi placet quia opposita solum fundatur in duabus legibus, quæ nihil probare videntur; est enim l. generaliter. ff. de verb oblig. vbi habetur, turpes stipulationes nullius valoris esse, sed hoc non concluditur; solum enim intendit in iudicio exteriori non esse efficacem illam stipulationem, cum possit repetere qui dedit. Rursus est in hæredem de calumniat. vbi dicit, acquisita ob turpem causam, esse etiam ab hæredibus extorquenda; sed idem est huius sensus: datur enim in iudicio locus repetitionis, sed ante sententiam non obligatur qui accepit, reddere, bonum tamen esset si redderet, & Confessarius consilium hoc dare debet, sed non sub præcepto imponere. Et hæc sufficiant.

Quid